

Det konsesjons- rettslige rammeverket

44

Særskilte rammer for vannkraftutbygging

Energiloven

Annen lovgivning

4.1 Innledning

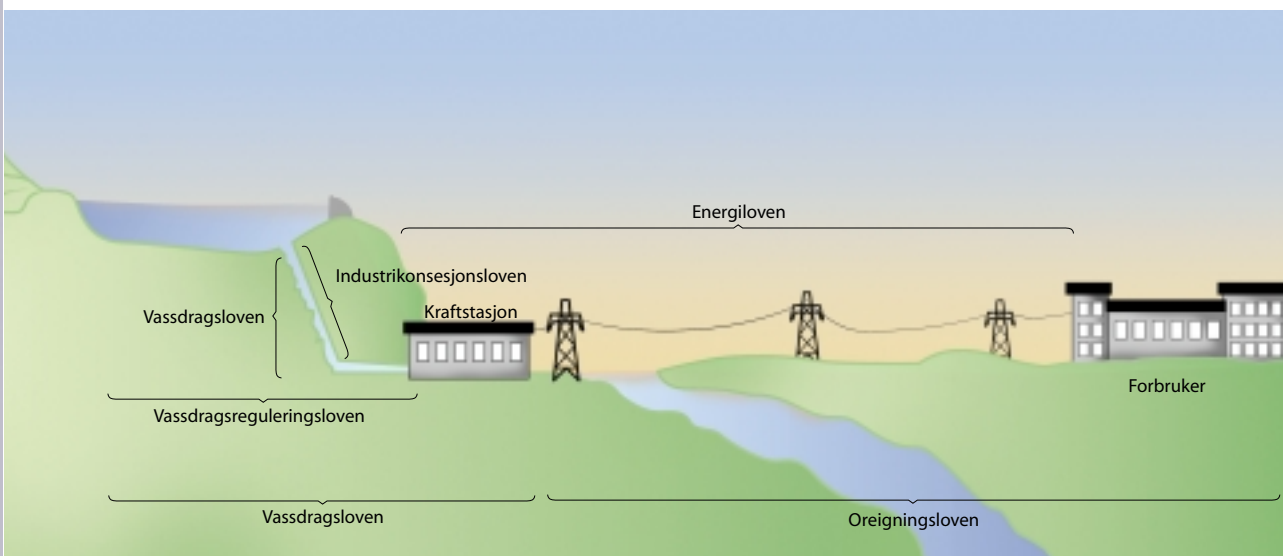
Dette kapitlet gir en oversikt over juridiske og politiske rammevilkår for kraftsektoren. I kapittel 10 blir det gitt en nærmere omtale av vannressursforvaltningen.

Utbyggeren må ha tillatelse etter vassdragsreguleringsloven (vregl.) for å foreta reguleringsinngrep i vassdraget. Vassdragsreguleringsloven gir også konsesjonæren hjemmel til å ekspropriere nødvendige eiendommer og rettigheter for å gjennomføre regulerings tiltakene. Industrikonsesjonsloven (ikl.) pålegger konsesjonsplikt dersom man erverver eiendomsrett eller bruksrett til vannfallet. Utbygging av vannfallet med bygging av kraftstasjon medfører som oftest konsesjonsplikt etter vassdragsloven. Energiloven har bestemmelser om konsesjon på alle anlegg for produksjon og fordeling av elektrisitet, helt fra kraftstasjonen til forbrukeren. En må også ha konsesjon etter energiloven for omsetning av elektrisk kraft.

Dette er lover som er av særlig betydning for energi- og vassdragssektoren. Andre generelle lovregler som har særlig betydning for virksomheten omtales også i dette kapitlet.

Figur 4.1 er en beskrivelse av det norske vannkraftsystemet fra vannet samles opp i et reguleringsmagasin i fjellet, og til elektrisiteten leveres hjemme hos forbrukerne.

Figur 4.1

4.2 Særskilte rammer for vannkraftutbygging

Ved utnyttelse av et vassdrag til kraftutbygging kan det oppstå konflikter mellom ulike brukerinteresser. I tillegg berører en utbygging ofte en rekke miljøinteresser. Vannkraftutbygging er derfor en aktivitet som har gjort det nødvendig for myndighetene å utvikle et omfattende lovverk som fastsetter konsesjonsplikt i flere sammenhenger. De viktigste rammene for kraftutbygging er gitt gjennom verneplanene, Samlet plan, industrikonsesjonsloven, vassdragsreguleringsloven og vassdragsloven. Det er statsforvaltningens oppgave å forvalte vassdragene innenfor disse rammene.

Konsesjonsmyndigheten er de organer som er ansvarlig for behandlingen av en konsesjons-søknad og tildeling av konsesjoner. Konsesjonsmyndigheten omfatter Stortinget, Regjeringen, Olje- og energidepartementet (OED) og Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE).

I saker der det kreves konsesjon etter industrikonsesjonsloven, vassdragsreguleringsloven eller vassdragsloven, forestår NVE det koordinerende arbeidet i søknadsfasen. I den såkalte meldingsfasen blir søknaden først lagt ut til offentlig ettersyn, og sendt på høring til lokale myndigheter og organisasjoner.

42

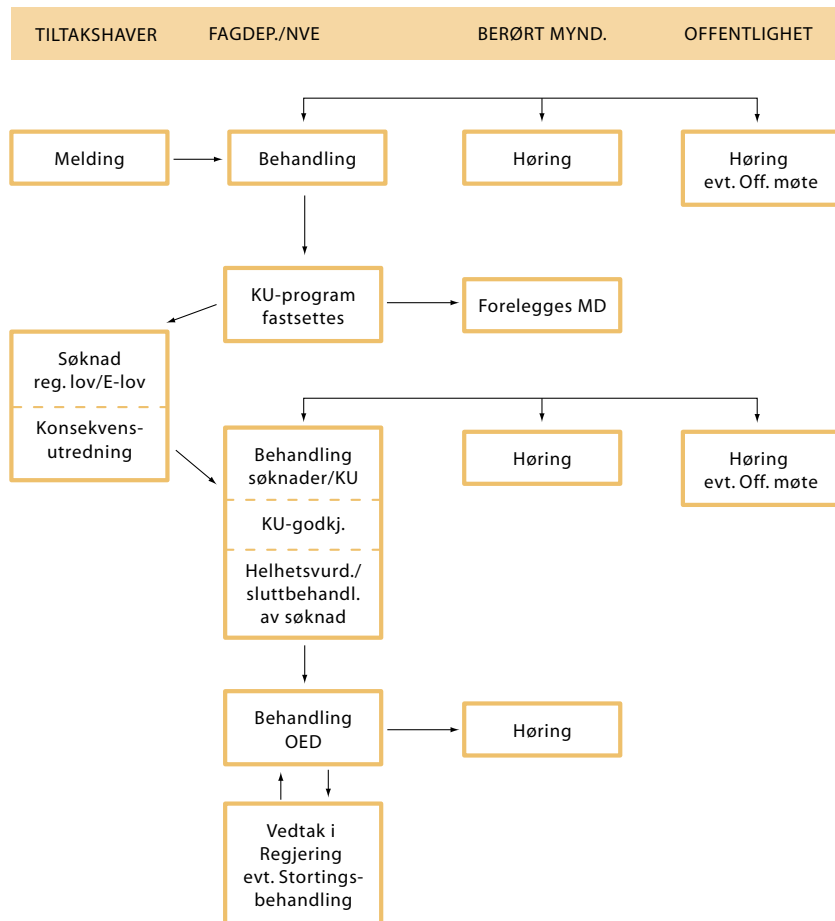
Deretter vurderer NVE, etter samråd med berørte kommuner og andre myndigheter, om tiltaket skal konsekvensutredes i medhold av plan- og bygningslovens regler om melding og konsekvensutredninger (KU-fasen). Er det ikke krav om melding i henhold til plan- og bygningsloven, skal konsekvensene av tiltaket likevel beskrives grundig som en del av konsesjonssøknaden.

Dersom det er krav om melding etter plan- og bygningsloven, fastsetter NVE endelig konsekvensutredningsprogram etter å ha forelagt dette for Miljøverndepartementet. Høringsinstansene mottar det endelige utredningsprogrammet til orientering.

Når utredningsprogrammet er gjennomført, presenteres dette sammen med konsesjons-søknaden. Søknaden vil, sammen med eventuell konsekvensutredning, bli sendt på høring til berørte myndigheter, organisasjoner og grunneiere før konsesjonsvedtak fattes. NVE foretar så en samlet vurdering av saken og oversender sin innstilling til departementet. Konsesjon for mikro- og minikraftverk gis av NVE.

Departementet tilrettelegger saken for Regjeringen i form av en tilråding som utarbeides på bakgrunn av søknaden, NVEs innstilling, berørte fagdepartementers syn og departementets egne merknader. Deretter fatter Regjeringen vedtak om utbygging og regulering i form av en kongelig resolusjon. Store eller kontroversielle regulerings- og kraftutbyggings saker forelegges Stortinget i form av en stortingsproposisjon før konsesjonen formelt gis av Kongen i statsråd. Figur 4.2 illustrerer saksgangen og viser hva som skjer hos henholdsvis tiltakshaver, konsesjonsmyndighet, berørte myndigheter og i forhold til grunneiere og berørte interesser.

Figur 4.2 Saksgang for vannkraftutbygginger (over 40 GWh/år) med melding og etter plan- og bygningsloven

Større saker eller saker som medfører bestemte typer konsekvenser starter alltid med melding og konsekvensutredning etter plan- og bygningsloven

Saker som ikke skal behandles etter plan- og bygningslovens regler om melding og KU, starter med søknad etter vassdragsreguleringsloven og søknad etter energiloven om nødvendige konsesjoner for elektriske anlegg i tilknytning til kraftverket, inklusive kraftledning for tilkobling til eksisterende nett.

Ved behandlingen etter reguleringsloven kreves konsekvensutredning etter denne. For behandling av elektriske anlegg vises til figur 4.3.

Figuren viser hva som skjer på de ulike stadier i en sak og rekkefølgen i dette.

4.2.1 Verneplan og Samlet plan

Mange vassdrag er varig vernet mot kraftutbygging. Stortinget har vedtatt 4 verneplaner i årene 1973 til 1993. Planene er en bindende instruks til forvaltningen om ikke å gi konsesjon for regulering eller utbygging av bestemte vassdrag til kraftproduksjonsformål. I vurderingen

av hvilke vassdrag som burde vernes ble det lagt vekt på å ta vare på et representativt utvalg av norsk vassdragsnatur. Særpreg og muligheter for friluftsliv i de enkelte områder ble også vektlagt. Til sammen er et kraftpotensiale på omkring 35 TWh/år vernet mot kraftutbygging.

Verneplan IV fra 1993, vedtatt 20 år etter Verneplan I, er ment å være den siste delen av en landsomfattende plan for vern av vassdrag mot kraftutbygging.

Samlet plan, jfr St.meld.nr 60 (1991-92), er en tilråding i form av en melding fra regjeringen til Stortinget. Planen angir en prioritetsrekkefølge for hvilke enkeltprosjekter som kan konsesjonsbehandles. Prosjektene er delt i to kategorier, der kategori I er åpen for konsesjonsbehandling nå. Kategori II inneholder prosjekter som kan utnyttes til kraftutbygging, men det er ikke adgang til å konsesjonsbehandle disse prosjektene ennå. Kategori I og II inneholder prosjekter tilsvarende om lag 17,5 TWh og 8,4 TWh i årlig produksjonspotensiale.

Prioriteringen av de ulike prosjektene er gjort ut fra samfunnsøkonomiske og konfliktmessige vurderinger. Dette betyr at man først ønsker å bygge ut de vassdragene som vil gi den billigste kraften og som samtidig er minst miljøinngripende. At et prosjekt er klarert gjennom Samlet plan, innebærer imidlertid ikke noe bindende forhåndstilsagn om konsesjon. Bestemmelser i vassdragsreguleringsloven og vassdragsloven gir konsesjonsmyndighetene hjemmel for å utsette behandlingen av søknader som i henhold til Samlet plan ikke bør konsesjonsbehandles nå. I forbindelse med den siste Stortingsbehandlingen av Samlet plan ble det besluttet at nye enkeltprosjekter som ikke inneholder vesentlige konflikter kan plasseres i Samlet plan av forvaltningen.

4.2.2 Industrikonsesjonsloven

For å utnytte vann til produksjon av elektrisk kraft kreves et fall hvor den potensielle energien i vannet kan utnyttes. Eier av et vannfall er den som eier grunnen. Erverv av eiendomsrett eller bruksrett til fallet for andre enn staten krever tillatelse etter industrikonsesjonsloven dersom det ved regulering antas å kunne utbringe mer enn 1000 naturhestekrefter (=736 kW), alene, eller sammen med andre fall som det er praktisk og økonomisk mulig å bygge ut under ett.

Da loven ble vedtatt i 1917, sikret man seg at statens og allmennhetens interesser ble tilstrekkelig ivarettatt. Dette skjedde blant annet gjennom regler om forkjøpsrett, tidsbegrensede konsesjoner og hjemfall til staten ved konsesjonstidens utløp. Hjemfall innebærer at staten vederlagsfritt overtar vannfall og produksjonsutstyr ved konsesjonstidens slutt. Forkjøpsrett innebærer at staten, fylkeskommunen eller kommunen kan tre inn i kjøpsavtalen.

Hjemfalls- og forkjøpsrettsordningen gjelder bare i forhold til private. Et kraftverk regnes som privat når den offentlige eierandel går under 2/3. Når denne grensen passerer, oppstår statens forkjøpsrett uansett om den private andel innehas av en eller flere eiere. Dersom staten velger å ikke gjøre forkjøpsretten gjeldende, vil selskapets tidsbegrensede konsesjon omgjøres til tidsbegrenset. Konsesjonstiden fastsettes i så fall til 60 år regnet fra da den opprinnelige konsesjon ble gitt med hjemfall til staten ved konsesjonstidens utløp.

Ved iverksettelsen av EØS-avtalen 1. januar 1994 ble statens forkjøpsrett til vannfall og kraftverk utvidet. Tidligere kunne forkjøpsretten bare nyttes ved førstegangs konsesjonsbehandling av erverv av vannfall og kraftverk, men nå omfattes også videresalg av kraftverk.

Den fylkeskommunale forkjøpsretten er knyttet til førstegangs konsesjonsbehandling av erverv av vannfall og kraftverk, og oppstår først dersom staten ikke benytter sin forkjøpsrett. Fylkeskommunens beslutning om å gjøre forkjøpsrett gjeldende må godkjennes av Kongen i statsråd.

I industrikonsesjonsloven er det obligatoriske grunnvilkår om konsesjonsavgifter og konsesjonskraft til de kommuner hvor vannfallene ligger. Konsesjonskraftvilkåret innebærer at kommunen får en rett til uttak av 10 prosent av den produserte kraften til en vanligvis gunstig pris. Det er også adgang til å pålegge vilkår av hensyn til blant annet miljø og lokalsamfunnet.

4.2.3 Vassdragsreguleringsloven

For å kunne regulere produksjonen i kraftverket over året etter det varierende behovet, vil det være av stor og ofte avgjørende økonomisk betydning om man kan benytte et reguleringsmagasin for å kunne lagre vanntilførselen, jf kapittel 2. Selv om man har eiendomsrett til fallet, kreves det egen tillatelse etter vassdragsreguleringsloven for å utnytte vannet i et reguleringsmagasin når dette skal brukes til kraftproduksjon.

Vassdragsreguleringsloven omfatter reguleringstiltak som utjevner vannføringen i et vassdrag over året. Loven gir i all hovedsak hjemmel for å pålegge konsesjonæren de samme vilkår som etter industrikonsesjonsloven, men det kan også pålegges særskilte vilkår for å redusere skadene i vassdraget som følge av reguleringen. Det kan settes egne vilkår om opprettelse av blant annet fiskefond dersom reguleringen påfører skade på fiskebestanden i et vassdrag. Det fastsettes også et manøvreringsreglement som omfatter vilkår om minstevannføring og regler om hvilke vannmengder som kan slippes til ulike tidspunkt over året. Også høyeste og laveste tillatte regulerte vannstand fastsettes i dette reglementet.

Også i reguleringskonsesjoner gis det pålegg om konsesjonskraft og om å betale en årlig konsesjonsavgift til staten og den eller de kommunene som det regulerte vassdraget ligger i. Avgiftens størrelse beregnes etter mengden av den kraftøkning som reguleringen medfører, og skal være en kompensasjon for påførte ulemper.

4.2.4 Vassdragsloven

Selv om en kraftutbygger allerede eier fallrettighetene, og heller ikke trenger å regulere et vassdrag, kan inngrep i vassdraget som er nødvendige for å utnytte kraften kreve særskilt tillatelse etter vassdragsloven dersom allmenne interesser påføres skade. Vassdragsloven er en generell lov som gjelder alle typer tiltak i vassdrag. Hovedkriteriet for å gi tillatelse til å iverksette tiltak, er at tiltaket medfører større nytte for samfunnet enn de skader som offentlige eller allmenne interesser påføres. Også etter denne loven kan det settes en rekke vilkår som har til formål å kompensere for og avdempe de skadevirkninger som tiltaket medfører i vassdraget. Les mer om dette i kapittel 10.

4.3 Energiloven

Energiloven av 1990 gir rammene for organiseringen av kraftforsyningen i Norge. Loven legger til rette for konkurranse innen kraftproduksjon og omsetning. Loven regulerer gjennom ulike konsesjonsordninger blant annet bygging og drift av elektriske anlegg, fjernvarmeanlegg, kraftomsetning og monopolkontroll, utenlandshandel med kraft samt kraftforsyningsberedskap.

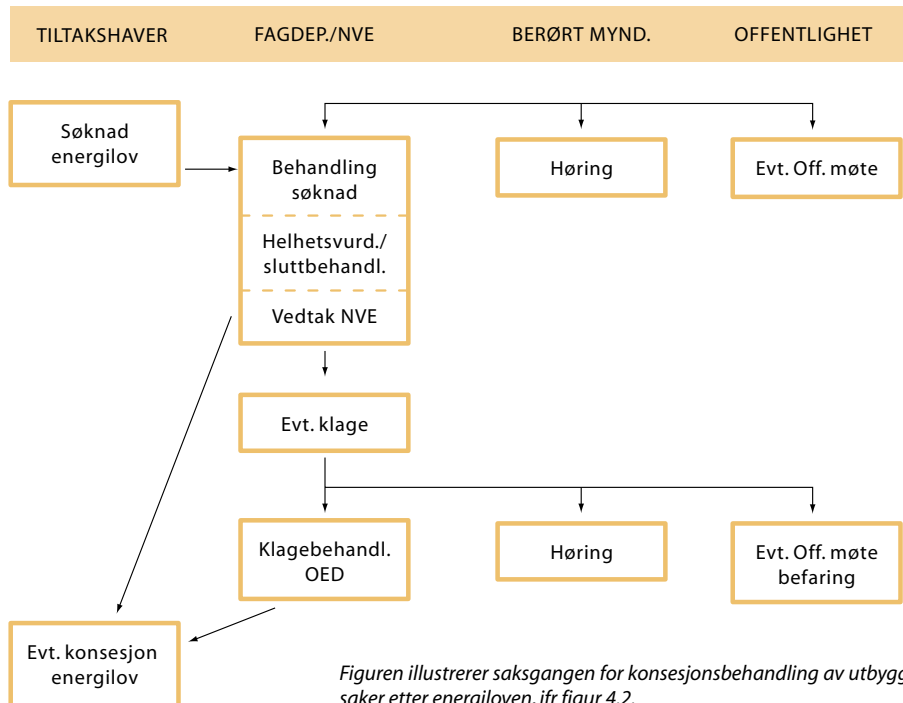
Myndigheten til å fatte vedtak etter energiloven er i stor utstrekning tildelt NVE. Det viktigste unntaket er at OED har beholdt myndigheten til å gi tillatelse til eksport og import av elektrisk energi.

OED er klageorgan for vedtak fattet av NVE med hjemmel i energiloven. Departementet vil derfor normalt bare behandle saker hvor det klages over konsesjonsvedtak fattet av NVE. I saker hvor departementet er førsteinstans (f.eks. konsesjon til eksport og import), vil Kongen i statsråd være klageinstans.

Fig. 4.3

Saksgang for konsesjonsbehandling av elektriske anlegg etter energiloven (kraftledninger, gasskraftverk, vindkraftverk m.v)

46

Figuren illustrerer saksgangen for konsesjonsbehandling av utbyggingsaker etter energiloven, jfr figur 4.2.

4.3.1 Saksgang etter energiloven

Saksgangen er nærmere illustrert i figur 4.3.

Eventuell saksbehandling etter plan- og bygningsloven vedrørende melding og konsekvensutredning er lik for tiltak etter energiloven og vassdragslovgivningen, jfr 4.2.

Hvis tiltaket ikke skal konsekvensutredes etter plan- og bygningsloven, for eksempel mindre kraftledninger, starter saken direkte med søknad til NVE etter energiloven. Konsekvensene av tiltaket skal i et slikt tilfelle utredes i forbindelse med søknaden og NVEs behandling av denne etter energiloven. NVE vil i forbindelse med behandlingen av søknad forestå høring og foreleggelse av saken for berørte interesser, avholde eventuelle offentlige møter m.v.

En viktig forskjell fra utbyggingssaker etter vassdragslovgivningen (jfr figur 4.2), er at NVE selv fatter vedtak i saker som behandles etter energiloven, og at det ikke avgis noen innstilling til departementet i disse sakene, med unntak av de saker hvor departementet etter loven er førsteinstans.

I tillegg har man etter energiloven ikke vassdragslovgivningens spesielle regler om foreleggning av prinsipielle saker og klagesaker for Stortinget. Dersom det ikke klages over NVEs vedtak, vil konsesjonsvedtaket være endelig i den forstand at det ikke kan angripes på annen måte enn ved søksmål.

Dersom det klages over NVEs konsesjonsvedtak, iverksettes en ordinær klagebehandling etter forvaltningslovens regler. I klagebehandlingen er det vanlig at departementet har ytterligere høring dersom saken tilsier det, og i tillegg avholdes vanligvis offentlig møte og befaring. Når departementet har fattet klagevedtak vil konsesjonsvedtaket være endelig i den forstand at det ikke kan angripes på annen måte enn ved søksmål.

4.3.2 Områdekonsesjon

For bygging og drift av kraftledninger og elektriske anlegg for fordeling av elektrisk energi med spenning på 22 kV eller lavere, kreves det områdekonsesjon. Energiverk med områdekonsesjon trenger ikke søke om konsesjon etter energiloven for hvert enkelt anlegg. Denne ordningen er en forenkling i forhold til den mer omfattende saksgangen for anleggs-konsesjonene. Et av vilkårene i områdekonsesjonen er at energiverkene har plikt til å levere elektrisk energi til abonnentene innenfor det geografiske området som konsesjonen gjelder for. Det kan også stilles vilkår om at energiverkene skal medvirke til opplysning om og gjennomføring av energioptimeringstiltak og energiplanlegging.

4.3.3 Anleggskonsesjon

Ved bygging av kraftverk, transformatorstasjoner og kraftledninger som ikke omfattes av områdekonsesjonsordningen som nevnt ovenfor, må det søkes om en egen anleggskonsesjon for hvert enkelt anlegg. Ordningen gjelder for alle elektriske anlegg, for eksempel gasskraftverk, vindkraftverk og elektriske anlegg i tilknytning til vannkraftverk, over konsesjonspliktig grense etter forskriften.

Denne konsesjonsordningen skal sikre en enhetlig praksis for bygging og drift av elektriske anlegg. Kraftledninger med høy spenning og transformatorstasjoner medfører ofte betydelige inngrep. I tråd med lovens formålsbestemmelse legges det ved konsesjonsbehandlingen blant annet vekt på samfunnsøkonomiske hensyn og hensynet til allmennhetens og privates interesser, for eksempel når det gjelder naturinngrep og miljø.

I konsesjonene kan det settes en rekke vilkår. Vilkårene er presisert i forskrifter til loven. Disse omfatter blant annet vilkår om at anlegget skal medføre en rasjonell energiforsyning, bestemmelser om påbegynnelse, bygging, teknisk drift, vilkår om utnyttelsen av det enkelte verk, vilkår om enøk, vilkår med henblikk på å unngå eller begrense skader på natur og kulturverdier, samt ytterligere vilkår der det er påkrevet i det enkelte tilfelle. Eksempelvis ble det i forbindelse med behandlingen av søknaden om bygging av gasskraftverk på Kollsnes og Kårstø satt vilkår om at det måtte legges til rette for at det senere kunne bli aktuelt med rensing av CO₂-utslippene.

48

Energiverk som søker om konsesjon må utarbeide langsiktige planer for utvikling av kraftsystemet innenfor sitt område. Konsesjonærene plikter å samarbeide om nødvendig tilpasning av de enkelte kraftsystemplaner til hverandre, og om planenes innpassing i et nasjonalt kraftsystem.

4.3.4 Omsetningskonsesjon

En egen konsesjonsordning regulerer fysisk omsetning av elektrisk energi. Ingen andre enn staten kan stå for omsetning av elektrisk energi uten konsesjon.

Den største gruppen som omfattes av konsesjonsordningen er enheter som forestår detaljsalg av egenprodusert eller innkjøpt kraft over eget nett til sluttbruker i alminnelig forsyning innen et nærmere bestemt område, samt andre som eier fordelings- eller overføringsnett. En annen gruppe er de enheter som forestår driftskoordinering, f.eks. Statnett SF. Videre omfatter ordningen de enheter som deltar på kraftmarkedet med omsetning av kraft. Krafthandlere som kjøper og selger kraft i eget navn og tar en økonomisk risiko for eventuelle tap, må også ha konsesjon. Kraftmeglere som kun driver med ren megling, dvs som ikke påtar seg noe ansvar for de økonomiske forhold i en kontrakt, trenger derimot ikke omsetningskonsesjon.

Omsetningskonsesjonsordningen er en viktig forutsetning for den markedsbaserte kraftomsetningen. Ordningen skal sikre kundenes interesser ved å bidra til en økonomisk rasjonell omsetning av elektrisk energi, og til å kontrollere nettfunksjonen som naturlig monopol. Det er Norges vassdrags- og energidirektorat som gir omsetningskonsesjoner.

Ordningen gir det rettslige grunnlaget for å foreta kontroller av nettvirksomheten som er et naturlig monopol. Energiverkene kan ikke kreve høyere pris for overføringen av kraft enn det som over tid er nødvendig for å dekke kostnadene ved drift og avskrivning av nettet, samt en rimelig avkastning på investert kapital ved effektiv drift. Energiverk som får omsetningskonsesjon, må føre adskilte regnskaper for nettvirksomheten og den konkurranseutsatte virksomheten (omsetning og produksjon). Dette er nødvendig for at NVE, som står for monopolkontrollen, kan vurdere om prisen på overføring av kraft er rimelig. Det er videre vilkår i konsesjonene om at overførings- og fordelingsnettet skal stilles til disposisjon for andre som forestår elektrisitetsforsyning, og for produsenter og brukere av kraft. NVE har i forskrifter fastsatt nærmere regler om inntektsrammer, tariffing og måling og avregning av kraftomsetning. Det vises til kapittel 6 for nærmere omtale av monopolkontrollen.

Det kreves konsesjon for krafthandel med utlandet i henhold til energiloven.

Konsesjonsplikten gir myndighetene tilsyn med utenlandshandelen for å ivareta allmenne samfunnshensyn som fornuftig ressursforvaltning, miljøhensyn og en sikker kraftforsyning. Det vises til nærmere omtale av utenlandshandelen med kraft i kapittel 7.

4.3.5 Fjernvarmeanlegg

Etter energiloven kreves det generelt konsesjon for fjernvarmeanlegg.

I forskriftene settes den nedre grense for konsesjonsplikt til anlegg med en samlet effekt på mer enn 10 MW. Det er derimot adgang til å søke konsesjon også for mindre anlegg dersom dette er ønskelig med tanke på å få adgang til tilknytningsplikt for aktuelle fjernvarmekunder etter plan- og bygningsloven.

Dersom det foreligger en konsesjon for fjernvarmeanlegget i henhold til energiloven, kan kommunestyret ved vedtekt pålegge tilknytningsplikt i henhold til plan- og bygningsloven. Bygninger som oppføres innenfor konsesjonsområdet må da tilknyttes fjernvarmeanlegget. En viktig konsekvens av at anlegget er konsesjonsbehandlet og at kommunestyret har fastsatt slik vedtekt, er at områdekonsesjonæren da kan velge om leveringsplikten etter energiloven skal oppfylles med fjernvarme og/eller leveranser av elektrisk energi.

Loven regulerer også blant annet prisen for leveranse av fjernvarme. Prisen for fjernvarme skal ikke overstige prisen for elektrisk oppvarming i vedkommende forsyningsområde. Dersom kunden er pålagt å koble seg til anlegget, gis det adgang til å klage til NVE over priser og andre leveringsvilkår.

4.3.6 Kraftforsyningsberedskap

På bakgrunn av kraftforsyningsens store betydning for samfunnet og de allmenne interesser som er knyttet til kraftforsyningen, gir loven adgang til å kreve gjennomført sikringstiltak som erfaringsmessig er nødvendige for å beskytte anleggene mot skader som skyldes naturgitte forhold, teknisk svikt eller tilsiktede ødeleggelser i fred, under beredskap og krig.

Bestemmelsene gjelder generelt for kraftforsyningen, uavhengig av om enhetene har konsesjoner etter loven eller ikke.

Under beredskap og i krig underlegges kraftforsyningen Kraftforsyningsens beredskapsorganisasjon. I Kraftforsyningsens beredskapsorganisasjon inngår de enheter som står for kraftforsyningen i fred. NVE skal samordne beredskapsplanleggingen under beredskap og krig.

NVE kan også pålegge Beredskapsorganisasjonen oppgaver i fred ved skade på kraftforsyningsanlegg som følge av naturgitte forhold, teknisk svikt, terror- eller sabotasjeaksjoner.

4.4 Annen lovgivning

4.4.1 Plan- og bygningslovgivningen

Plan- og bygningsloven gjelder i stor grad parallelt med energi- og vassdragslovgivningen. Det betyr at nesten alle saker skal behandles etter begge lovverk.

50

Konsekvensutredningsbestemmelsene i plan- og bygningsloven gjelder for alle tiltak etter energi- og vassdragslovgivningen. Bestemmelsene innebærer i korthet at visse større tiltak alltid skal konsekvensutredes, mens mindre tiltak kan kreves konsekvensutredet dersom bestemte vilkår er oppfylt.

Det pågår for tiden et arbeid for å harmonisere planbestemmelsene i plan- og bygningsloven med regelverket for kraftutbygging og fremføring av kraftledninger i energi- og vassdragslovgivningen.

Byggesaksbestemmelsene i plan- og bygningsloven gjelder i det vesentligste ikke for tiltak etter energi- og vassdragslovgivningen. Dette fremgår av forskrift om saksbehandling og kontroll i byggesaker som er fastsatt i medhold av plan- og bygningsloven.

4.4.2 Konkurranselovgivningen

Konkurranselovgivningen legger rammen for den konkurranseutsatte delen av kraftmarkedet, og gjelder på dette området ved siden av energiloven. Konkurranseloven inneholder regler som skal bidra til konkurranse mellom næringsdrivende for å sikre effektiv bruk av samfunnets ressurser.

Avtaler og samarbeid som vanligvis fører til at bedrifter ikke vil konkurrere fullt ut er forbudt i konkurranseloven. For eksempel vil prissamarbeid rammes av konkurranseloven. Andre former

for virksomhet, avtaler eller samarbeid som i visse tilfeller kan være skadelig for konkurransen, kan forbys etter en vurdering av hver enkelt sak. Det er Konkurransetilsynet, som ivaretar konkurransekontrollen.

4.4.3 Diverse andre lover

Ved siden av konsesjonsbehandling etter energi- og vassdragslovgivningen og behandling etter plan- og bygningslovgivningen, kan energi- og vassdragstiltak også kreve tillatelser etter annet lovverk, som forurensningsloven, kulturminneloven o.a. Det gjelder for eksempel for gasskraftverk.